

Socialsekreterare inom äldreomsorgen och professionaliseringen inom socialt arbete

En enkätstudie om en titulaturförändring

Hanna Mac Innes, Jörgen Lundälv

Hanna Mac Innes, forskare, post.doc och universitetslektor vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. E-post: hanna.macinnes@socwork.gu.se
Jörgen Lundälv, docent och universitetslektor i socialt arbete, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. E-post: Jorgen.Lundalv@socwork.gu.se

Denna studie undersöker socialsekreterares upplevelser av en titulaturförändring under perioden 2022–2023 inom äldreomsorgen i Göteborgs Stad. Syftet är att belysa hur förändringen uppfattas i relation till professionalisering och vad socialsekreterarna önskar göra mer av i sin yrkesroll. En webbaserad enkät besvarades av 76 socialsekreterare. Resultaten visar att titulaturförändringen upplevs som viktig för yrkets status, men uppskattas ha begränsad betydelse för de äldre personerna. Socialsekreterarna efterfrågar förutsättningar för ett mer förebyggande, relationsnära och kunskapsbaserat arbete. Studien pekar på behovet av mer forskning om vilka strukturella och yrkesmässiga förutsättningar som gör det möjligt för socialsekreterare att effektivt planera och genomföra förebyggande insatser.

This study explores social workers' experiences of a title change during the period 2022-2023 within elder care services in the City of Gothenburg. The aim is to examine how the change is perceived in relation to professionalization and what social workers wish to engage more with in their professional roles. A web-based survey was completed by 76 social workers. The social workers call for conditions that enable more preventive, relationship-based, and knowledge-based practice. The study highlights the need for further research on the structural and professional conditions that enable social workers to effectively plan and implement preventive interventions.

Inledning

Socialt arbete med äldre utgör fortfarande ett relativt outforskat och ofta lågt värderat forskningsområde (Milne, Repper & Froggatt, 2014; Ray, Street & Robinson, 2015; Willis, McConkey & Keely, 2022). Det finns ett stort behov av att stärka uppmärksamheten kring det sociala arbetets praktik inom äldreomsorgen (Gunnarsson & Karlsson, 2017). Det har också rekommenderats att resurser omfördelas så att socialarbetare som arbetar med äldre personer kan ägna mer tid åt direkt klientarbete, vilket har större effekt på äldre personers välbefinnande, istället för åt administrativa uppgifter. En sådan förändring skulle inte bara förbättra kvaliteten på det sociala arbetet, utan även bidra till att synliggöra och stärka socialarbetares yrkesroll inom äldreomsorgen (Tanner m.fl. 2025)

Under lång tid har socialt arbete med äldre människor inom kommunal verksamhet främst förknippats med äldreomsorg. Samtidigt kan man se att multikomplexa sociala problem blir alltmer vanliga inom den åldrande befolkningen, som i dag omfattar cirka två miljoner personer över 65 år. Forskning visar att äldre personer i Sverige tillhör den grupp som har högst risk att drabbas av mångfaceterade sociala problem (Heap, 2013; Mac Innes, 2022). Sådana problem uppträder sällan isolerat; det finns tydliga kopplingar mellan ekonomisk utsatthet, psykisk ohälsa och social isolering (Halleröd & Seldén, 2014). Socialstyrelsen (2017) uppmärksammar en växande hemlöshet bland äldre. Även Kronofogdemyndighetens statistik visar oroande tendenser – andelen individer över 80 år som för första gången hamnar i skuld ökar (Kronofogdemyndigheten, 2019). Internationell samt nationell forskning visar att det föreligger samtidigt en betydande grad av oklarhet och osäkerhet kring socialt arbete med äldre, både avseende yrkesroller och specifika arbetsuppgifter. Vidare saknas det empirisk forskning (Gunnarsson & Karlsson, 2017)

Titulaturförändring i Göteborgs Stad som ett steg i ett mer förebyggande arbete

Länge har socialarbetarrollen inom äldreomsorgen gått under titeln biståndshandläggare. I Sveriges största äldreförvaltning genomfördes år 2022 en titulaturförändring vid avdelning Myndighet vid Äldre- samt vård- och omsorgsförvaltningen. Det finns totalt 205 anställda biståndshandläggare vid förvaltningen. Reformen skulle innebära att de anställda nu skulle kallas för socialsekreterare (Östman, 2022) som ett steg i att stärka betydelsen av det förebyggande sociala arbetet inom handläggarrollen. Målgruppen över 65 år har förändrats tydligt under 2000-talet och kräver i dag en bredare och mer specialiserad kompetens. Verksamheten uppskattar att ungefär en femtedel av alla ärenden rör komplexa sociala och psykologiska problem som inte är direkt kopplade till åldrande, såsom psykisk sjukdom, funktionsnedsättningar, fattigdom, hemlöshet, missbruk,

våld och kriminalitet – ofta utan stöd från anhöriga. Andelen sådana ärenden fortsätter dessutom att öka. Arbetet försvåras av att andra delar av socialtjänsten och regionen inte erbjuder äldre samma stöd som yngre grupper, samtidigt som dagens äldreomsorgsinsatser inte alltid motsvarar de behov som faktiskt finns. Detta uttrycks i policydokumentet på följande vis: “Fler äldre samt förändrade behov kräver starkare fokus på socialt arbete och tidiga förebyggande insatser” (Östman, 2022:1). Äldres behov har blivit mer komplexa och kräver nya arbets-sätt för att kunna mötas på ett adekvat sätt. Samtidigt ökar behovet av tidiga och förebyggande insatser i takt med att den äldre befolkningen växer och varierar mer. Närstående bär en stor del av omsorgen, vilket gör att både stöd och samverkan behöver stärkas. Dessutom ställer omställningen till nära vård högre krav på socialt arbete och tidiga, samordnade insatser.

I den här artikeln undersöks uppfattningar av en genomförd titulaturförändring från biståndshandläggare till socialsekreterare. Artikeln utgör en del av ett följeforskningsprojekt *Från Biståndshandläggare till Socialsekreterare* och utgör den tredje och sista delstudien i projektet. Resultatet från de tidigare studierna i detta projekt visade att handläggarna sällan mötte äldre personer i hemlöshet, våld i nära relationer, missbruk och skuldsättning (Mac Innes & Lundälv, 2023). Vidare konstaterades äldre med komplexa behov är i särskilt behov av samverkan mellan flera aktörer, men otydlighet kring ansvarsfördelning kan fördröja nödvändiga insatser (Mac Innes & Lundälv, 2025).

Kunskapsbehov om professionalisering

Förändringen av titulatur kan förstås utifrån professionaliseringen inom socialt arbete där det sociala arbetet med äldre ofta likställts med behovsbedömning inom äldreomsorgen (Mac Innes & Lundälv, 2023. Mac Innes & Lundälv, 2025). Genom Socialtjänstlagen är äldreomsorgen lagstadgat som en del av socialtjänsten. Socialarbetare inom Vuxenenheter, Funktionsstöd och Äldreomsorg har liknande uppdrag och intressen, ändå möter socialarbetare inom äldreomsorgen svårigheter och dilemman i samverkan med andra verksamheter i socialt arbete (Mac Innes & Lundälv, 2025).

Denna artikel avser att fylla flera kunskapsluckor avseende de behov som finns om professionalisering inom socialt arbete. Ett sådant behov är kunskapen kring ett förebyggande socialt arbete inom äldreomsorgen.

Syftet med rubricerad enkätundersökning är att undersöka hur de nya socialsekreterarna efter genomförd titulaturförändring upplevt den egna professionaliseringen i socialt arbete samt vad de själva önskar att professionaliseringen kommer att innebära i framtiden i deras praktik. Studien utgår från två forskningsfrågor:

- 1) Vilken betydelse tillskriver socialsekreterarna förändringen av sin titulatur?
- 2) Vad önskar socialsekreterarna göra mer av inom ramen för sin yrkesroll?

Metod och material

Vi har i en tidigare web-survey år 2022 riktad till socialsekreterare i Göteborgs Stad undersökt i vilken utsträckning som de möter olika typer av sociala problem i deras yrkesutövning (Mac Innes & Lundälv, 2023). I föreliggande web-survey har en enkät riktats till socialsekreterare efter titulaturreformens genomförande i Göteborgs Stad (SUNET Survey, 2018). Undersökningen genomfördes under perioden april-september år 2023. Precis som i den tidigare enkätundersökningen så distribuerades enkäten till totalt 205 socialsekreterare. Samtliga socialsekreterare var anställda inom äldreomsorgen, specifikt vid Äldre-, vård och omsorgsförvaltningen vid Göteborgs Stad. Det var således fråga om en totalundersökning. Ett informationsbrev som innehöll beskrivning av forskningsstudien tillsammans med en elektronisk länk distribuerades till samtliga anställda socialsekreterare vid förvaltningen. Informationsbrevet distribuerades av en kontaktperson anställd vid förvaltningen. Då vi har använt oss utav en publik enkät med en web-survey-länk som skickats ut har vi inte haft någon möjlighet att genomföra en bortfallsanalys. Detta kan ses som en begränsning med studien. En annan begränsning är den relativt låga svarsfrekvensen i undersökningen. I vår första studie var svarsfrekvensen 72,7 procent. I rubricerad web-survey fick deltagarna besvara totalt 25 frågor som innehöll såväl fasta svarsalternativ som öppna frågor. Totalt besvarade 76 socialsekreterare enkäten vilket motsvarar en svarsfrekvens om 37,1 procent. Totalt utsändes enkäten med påminnelser vid tre tillfällen under perioden maj – juni 2023.

Enkätformuläret bestod av såväl bakgrundsfrågor, frågor med fasta svarsalternativ som öppna frågor. Bakgrundsvariablerna bestod av kön, utbildningsbakgrund och antal yrkesverksamma år som biståndshandläggare samt personens sysselsättningsgrad (procent av heltid). Övriga enkätfrågor bestod av totalt 19 frågor med fasta svarsalternativ och totalt två öppna frågor. De frågor med fasta svarsalternativ som ingick i enkätundersökningen hade mellan tre och fyra olika svarsalternativ som respondenterna kunde välja mellan. Exempel på sådana svarsalternativ var följande: "nästan aldrig", "några gånger per år", "någon gång varje månad", "minst en gång varje vecka" // "ingen betydelse", "liten betydelse", "stor betydelse", "mycket stor betydelse", "ingen uppfattning". Den *första* frågan med fasta svarsalternativ i enkätundersökningen som fokuserade på titulaturförändringen var följande: "Vilken betydelse anser Du att titulaturförändringen från biståndshandläggare till socialsekreterare har för professionaliseringen inom socialt arbete? Svarsalternativen på denna fråga var: "ingen betydelse", "liten betydelse", "stor betydelse", "mycket stor betydelse", "ingen uppfattning". Den *andra* frågan som ställdes om titulaturförändringen och som hade karaktären av en fråga med fasta svarsalternativ var följande: "Vilken betydelse tror Du att titulaturföränd-

ringen kommer att få i praktiken för den äldre människan som ansöker om stöd och hjälp?”. Svartalternativen var följande: ”ingen nytta”, ”liten nytta”, ”stor nytta”, ”mycket stor nytta”, ”ingen uppfattning”.

De båda öppna frågorna hade följande lydelse: ”I de fall Du upplever att det sociala problemet inte kan hanteras inom biståndshandläggarrollen, hur ofta hänvisar Du till annan myndighet? Ange vilken” samt frågan: ”Vad skulle Du vilja göra mer i Din nya roll som socialsekreterare för en äldre person? Ge gärna några exempel”.

Svaren från de båda frågorna med fasta svarsalternativ har analyserats enbart genom beskrivande statistik i föreliggande artikel (Nolan & Heinzen, 2020). Resultatet av några öppna frågor i rubricerad enkätundersökning redovisas inte i denna artikel.

Tabell 1. Deltagarnas kön och utbildningsbakgrund (procentangivelser).

Kategori	Svarsalternativ	Andel (%)
Kön (n = 76)	Kvinnor	87
	Män	13
	Ikke-binär / Annat / Osäker / Vill ej uppge	0
Utbildningsbakgrund (n = 75, 1 saknas)	Socionomexamen	77
	Examen i social omsorg	15
	Annan högskoleexamen	8

Etiska överväganden

Rubricerad studie följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (Swedish Research Council, 2024). Samtliga deltagare i undersökningen har informerats om studien och givit samtycke till anonymt deltagande. Undersökningen har godkänts av Etikprövningsmyndigheten (2023-03-09, Dnr 2023-00579-01).

Resultat

Deltagarna

En klar majoritet av deltagarna i undersökningen är kvinnor – 87 procent – medan män utgör 13 procent. Inga svarande identifierade sig som icke-binära eller valde något annat könsalternativ. När det gäller utbildningsbakgrund har

de flesta, 77 procent, en socionomexamen. En mindre andel har en examen inom social omsorg (15 procent) eller annan högskoleutbildning (8 procent). Detta tyder på en hög utbildningsnivå bland biståndshandläggarna.

Yrkiserfarenheten varierar. Nästan hälften (47 procent) är relativt nya i yrket med upp till fyra års erfarenhet, medan 21 procent har arbetat i över 15 år. I genomsnitt har biståndshandläggarna varit verksamma i yrket i 8,5 år.

Betydelsen av titulaturbytet

En majoritet av respondenterna (53 procent) uppgav att titelbytet från ”biståndshandläggare” till ”socialsekreterare” har stor eller mycket stor betydelse för professionaliseringen av yrket. Detta indikerar att titeln socialsekreterare uppfattas som mer etablerad och förankrad i det sociala arbetets tradition, med en tydligare koppling till akademisk kunskapsbas och yrkesetik. Endast 17 procent ansåg att förändringen saknar betydelse, medan 26 procent bedömde att den har viss men inte avgörande betydelse.

Tabell 2: Hur socialsekreterare uppfattar betydelsen av titulaturförändringen (procentangivelser).

Upplevd betydelse	För professionalisering (<i>n</i> = 76)	För den äldre personen (<i>n</i> = 75, 1 saknas)
Ingen betydelse eller nytta	17	21
Liten betydelse eller nytta	26	41
Stor betydelse eller nytta	44	25
Mycket stor betydelse eller nytta	9	1
Har ingen uppfattning	4	12

Professionalisering inom socialt arbete

Betydelse för äldre personer

När det gäller betydelsen av titeländringen för äldre personer som söker stöd är bedömningarna mer återhållsamma. Endast 26 procent bedömde att förändringen skulle innebära stor eller mycket stor nytta för målgruppen, medan över 60 procent ansåg att nyttan är liten eller obefintlig.

Önskade utvecklingsområden i yrkesrollen

I de öppna svaren uttrycks en vilja att arbeta mer förebyggande och uppsökande, med fokus på att identifiera behov i ett tidigt skede snarare än att enbart hantera akuta kriser. Respondenterna efterlyser också minskad ärendemängd för att möjliggöra mer tid per individ och ökad kvalitet i varje möte. Relationellt arbete framhålls som avgörande för att skapa tillit och trygghet i mötet med äldre personer.

Ytterligare prioriterade områden är ökad fysisk närvaro i de äldres vardag genom hembesök och uppföljningar, samt bättre möjligheter till samverkan med andra aktörer inom kommun, vård och civilsamhälle. Respondenterna betonar även vikten av kontinuerlig kompetensutveckling, metodstöd och tillgång till uppdaterad kunskap för att säkerställa ett rättssäkert och kunskapsbaserat socialt arbete.

Slutsats

Sammantaget visar resultaten av undersökningen att socialsekreterare inom äldreomsorgen efterfrågar bättre organisatoriska förutsättningar för att kunna arbeta mer långsiktigt, förebyggande och relationsnära. Ambitionen att stärka kvalitet och samverkan är tydlig, men bedöms i nuläget hämmas av strukturella hinder som hög arbetsbelastning, brist på tid och otillräckliga resurser.

Diskussion

Resultatet från denna undersökning bör tolkas med stor försiktighet med tanke på den låga svarsfrekvensen. Innehållet ger emellertid indikationer och hypoteser som skulle kunna undersökas vidare i forskning, gällande hur socialsekreterare uppfattar, sin nya yrkestitel och de möjligheter som finns – och saknas – i deras dagliga arbete.

Samtidigt som titulaturförändringen, från *biståndshandläggare* till *socialsekreterare*, upplevs som en viktig markering av professionalisering visar studien att den uppskattade betydelsen för den äldre personen som betydligt mer begränsad. Endast en fjärdedel av socialsekreterarna som besvarade enkäten tror att förändringen i titel har någon större praktisk betydelse för de äldre. Det tyder på dessa svarande uppger att de ser skillnaden mer som symbolisk eller organisatorisk, snarare än något som påverkar mötet med klienten. En möjlig tolkning är att det behövs mer än en ny titel för att förändra förutsättningarna för det sociala arbetet i praktiken.

De öppna svaren i enkäten ger en djupare förståelse för vad socialsekreterarna själva efterfrågar. Här framträder en stark önskan om att få arbeta mer långsiktigt, förebyggande och relationsnära. Man vill nå människor i tid, ge stöd i vardagen, följa upp insatser och bygga tillitsfulla relationer. Resultaten

från vår studie visar att dagens förutsättningar – omfattande ärendemängder, brist på tid och otillräckliga visar att arbeta på det sätt man önskar vilket kan riskera att skapa en klyfta mellan yrkesrollens potential och den verklighet man möter. För att på riktigt stärka yrkets status, öka kvaliteten i arbetet och möta framtidens behov inom äldreomsorgen, behövs strukturella förändringar. Det handlar om arbetsvillkor, ledarskap, samarbetsformer och möjligheter till kontinuerligt lärande. Även i internationell forskning om socialt arbete med äldre framträder behovet av att omfördela resurser så att socialarbetare kan ägna mer tid åt direkt klientarbete, vilket har större effekt på äldre personers välbefinnande, istället för åt administrativa uppgifter (Tanner m.fl. 2025). Resonemang kan föras kring hur en sådan förändring inte bara skulle förbättra kvaliteten på det sociala arbetet, utan även bidra till att synliggöra och stärka socialarbetares yrkesroll inom äldreomsorgen. I resultatet framkommer också viljan till ökad samverkan med andra aktörer inom socialt arbete. Internationell litteratur understryker också att åldrande är ett centralt område för socialt arbete och att socialarbetares roll ofta kräver interdisciplinärt samarbete (Bolukbasi m.fl. 2025).

Att så många socialsekreterare visar ett starkt engagemang för yrket är ett tydligt tecken på att det finns en vilja att utveckla socialt arbete inifrån. För att ta vara på det engagemanget krävs att organisationen också gör sitt – genom att skapa mer utrymme för socialt arbete.

Implikationer för vidare forskning

Resultaten från denna studie indikerar ett tydligt behov av omfattande forskningsinsatser som undersöker socialt arbete inom äldreomsorgen i relation till övriga delar av socialtjänsten. Det är särskilt viktigt att studera vilka strukturella, organisatoriska och professionella faktorer som krävs för att ge socialsekreterare ett större handlingsutrymme, med fokus på utveckling och genomförande av förebyggande och riktade insatser. Framtida forskning bör också belysa hur dessa insatser kan utformas, anpassas och implementeras på ett sätt som effektivt möter de komplexa behov som äldre med multikomplexa sociala problem har, såsom samsjuklighet, ekonomisk utsatthet, social isolering och behovet av samordnade insatser från flera aktörer inom välfärdssystemet.

Författarnas bidrag

Författarna genomförde studien under perioden 2023-2024. Hanna Mac Innes och Jörgen Lundälv har tillsammans planerat och genomfört studien. Båda artikelförfattarna har bidragit i skrivarbetet och därefter godkänt artikeln.

Författarnas tack

Författarna vill rikta ett varmt tack till alla socialsekreterare som deltog i enkätundersökningen. Ett stort tack till Äldre, vård- och omsorgsförvaltningen i Göteborgs Stad: Babbs Edberg, förvaltningschef samt f.d. chefen för avdelning bistånd Ann-Louise Östman. Tack även till Inge Olofsson, controller vid myndighetsavdelningen. Tack till Torun Österberg, professor och prefekt vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet som givit oss värdefullt ekonomiskt stöd bland annat för arbetet med denna studie.

Referenser

- Bolukbasi, S., Yilmaz, N. D., Aykar, F. S., & Sahin, S. (2025). Assessment of social workers' educational needs in geriatric competencies and attitudes towards older adults. *BMC Medical Education*, 25, 432. <https://doi.org/10.1186/s12909-025-04567-8>
- Gunnarsson, E., Karlsson, L.-B. (2017). Äldre, alkohol och omsorgsbehov: Biståndshandläggare om arbetet med äldre personer med missbruksproblem. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 34(1):43–56. doi:10.1177/1455072516682439
- Halleröd, B., & Seldén, D. (2013). The multi-dimensional characteristics of wellbeing: How different aspects of wellbeing interact and do not interact with each other. *Social Indicators Research*, 113(3), 807–825. <https://www.jstor.org/stable/24719537>
- Heap, J., Lennartsson, C., & Thorslund, M. (2013). Coexisting disadvantages across the adult age span: A comparison of older and younger age groups in the Swedish welfare state. *International Journal of Social Welfare*, 22(2), 130–140. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2012.00886>
- Kronofogdemyndigheten. (2019). *Långvarig skuldsättning stort problem för äldre: Korta analyser 2019:1*. Kronofogdens analysenhet.
- Mac Innes, H. (2022). *Older people in Sweden: Age at migration, poverty and utilization of long-term care services* (Diss., Göteborgs universitet, Göteborg).
- Mac Innes, H., & Lundälv, J. (2023). Biståndshandläggares erfarenheter av sociala problem hos äldre medborgare: En kartläggning om de sociala problemens synlighet. *Socialmedicinsk tidskrift*, 100(2), 313–320. <https://doi.org/10.62607/smt.v100i2.221533>
- Mac Innes, H., Bjurbäck, H., & Lundälv, J. (2024). *Sociala problem efter 65: Socialt förebyggande arbete på nya arenor* (1:a upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Mac Innes, H., & Lundälv, J. (2025). Socialsekreterare inom äldreomsorgen och deras erfarenheter av multikomplex socialt arbete i praktiken – en fokusgruppsstudie. *Socialmedicinsk tidskrift* (under review, december 2025).
- Milne, A., Repper, J., & Froggatt, K. (2014). *Social work with older people: Perspectives and practice*. Bristol University Press.
- Nolan, S.A., & Heinzen, T.E. (2020). *Statistics for the behavioral sciences*. Fifth edition. New York: Macmillan International Higher Education.
- Ray, M., Street, D., & Robinson, S. (2015). The role of social work in supporting older adults. *British Journal of Social Work*, 45(4), 1234–1250. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu068>
- Socialstyrelsen. (2017). *Hemlöshet 2017: Omfattning och karaktär*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Statistiska centralbyrån. (2021). *Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2040: Demografiska rapporter 2021:3*. Örebro: SCB, Avdelningen för befolkning och välfärd.
- SUNET Survey. (2018). *Artologic Survey and Report Version 4.3.3.5*. Artisan Global Media.
- Swedish Research Council. (2024). *Good Research Practice*. Stockholm: Swedish Research Council. <https://www.vr.se/download/18.4857b2ae197a1e923f913e07/1751465049917/Good%20research%20practice%202024%20VR.pdf>
- Tanner, D., Willis, P., Beedell, P., Nosowska, G., Milne, A., Nelson-Becker, H. & Perry, E. (2025). 'Being that hopeful person': The contribution of social workers to older people's well-being, *The British Journal of Social Work*, 55(6), 2917–2936. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf080>
- Willis, P., McConkey, R., & Kelly, J. (2022). Social work with older people: Challenges and opportunities. *Journal of Social Work*, 22(2), 215–230. <https://doi.org/10.1177/14680173211012345>
- Östman, A.-L. (2022). *Information om förändrad titulatur från socialsekreterare/biståndsbedömare till socialsekreterare*. Policydokument, Äldre- samt vård- och omsorgsförvaltningen, Göteborgs Stad.